MEDEDELINGEN HEEMKRING OKEGEM

18de Jaargang, 1993, Nr. 2
VERSCHIJNT DRIEMAANDELIJKS

BESTUURSLEDEN

Voorzitter: Herman Van Isterdael, Idevoordelaan 27, Okegem
(054/32.23.02)
Secretaris: Patrick Praet, Rode Kruisstraat 19, Ninove
(054/32.71.58)
Penningmeester: Suzanne Van der Speeten, Hazeleerstraat 19, Okegem
(053/66.76.89)
Bestuursleden:
Jozef Van der Speeten, Guldenboom 12, Okegem
(054/33.55.75)
Godelieve De Deyn, Kouterbaan 34, Okegem
(054/33.48.70)
André Segers, Idevoordelaan 25, Okegem
(054/33.65.68)

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Ninove en van het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

Verantwoordelijke uitgever: Herman Van Isterdael
Idevoordelaan 27, 9400 Okegem-Ninove
Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

Kaft: Woning waar de Christen Democratische partij te Okegem gesticht werd.

Oost-Vlaanderen
Culturele Bibliotheek

GESPREK MET EEN DAENSIST: FRANS VAN HOUTEM

door Herman Van Isterdael

Frans Van Houtem

Frans werd geboren te Okegem op 18 januari 1909 als zoon van Theodoor en Louise Van der Slagmolen. Op 22 mei 1931 huwde hij te Okegem met Maria Ghijsels. Frans overleed in het Academisch Ziekenhuis te Gent op 25 september 1981. Zijn vader Theodoor was actief bij de Daensistische werking te Okegem betrokken. Vanaf zijn jeugd werd Frans ingeschakeld in het Daensistisch verenigingsleven te Okegem. In mei 1978 en maart 1981, de laatste maal nauwelijks enkele maanden voor zijn overlijden, gingen we enkele uren met Frans spreken over de eerste wereldoorlog en over het Daensisme te Okegem. Van deze gesprekken werd een bandopname gemaakt. De tekst die nu volgt is gebaseerd op de voornoemde bandopnamen.

1. Daensisten

Toen ik bij de Daensistische fanfare begon te spelen was ik ongeveer 12 jaar. Vanaf dat ogenblik kende men mij als Daensist. Ik ging toen nog naar school. In de school te Ninove riepen de zonen van katholieken achter mij: "Dat is nen Daens." Ik antwoordde daarop steeds: "Wij zijn toch ook katholieken." Vanaf dan werd ik in de school niet erg meer aangetrokken door de leerkrachten.

De pastoors waren tegen de Daensisten alhoewel het ook katholieken waren. Wij gingen eveneens naar de mis. Wij stapten zelfs met het 'muziek' in de processie. "Nen Daens" was toen een scheldnaam. Last heb er nooit mee gekregen.

De aanhang van de Daensisten te Okegem was in het algemeen gesproken 'werkvolk', een ietsje van geringere komaf. Jan Baptist De Boitselier, de grote voortrekker, verdiende zijn 'daghuur' in

Brussel op een bureau. Frans Van der Speeten had een kleine boerderij met een koe of twee.

De enige vereniging te Okegem waar men geen onderscheid maakte naar politieke gezindheid was in de vereniging van oud-strijders. Jean Claus (= Joannes Baeyens) was voorzitter en dat was ook een Daensist. Joannes was sergeant geweest bij het leger. Hij was wat meer geleerd dan een andere mens en zaakvoerder van de melkerij op de plaats. Bij de oud-strijders werd niet over politiek gesproken, daar kwamen ze goed overeen.

2. De Daensistische fanfare: "Volksfanfaren"[1]

In 1921 wonnen we de gemeenteraadsverkiezingen te Okegem. In de loop van dat jaar werd 'het muziek' opgericht van de Daensisten. Ik was daar één van de eerste muzikanten. Ik kende geen noot muziek en feitelijk was er bij die beginners niemand die een noot muziek kon lezen. Onze eerste muziekmeester was 'Fil uit tzaagske' afkomstig van Pamel-Poelk, waar hij trouwens café hield.

Iedere zondagvoormiddag gingen we bij 'Brierens' (café 'De Kroon' in de Kouterbaan, gehouden door Achiel Van der Speeten en Maria Neukermans) in een kamer noten leren lezen, noten zingen en de maat slaan met onze vinger. Dit duurde drie weken en toen kregen we een instrument. Dat was nogal een 'getoeterser' toen de instrumenten geprobeerd werden. Die instrumenten waren aangekocht met de steun van de partij, van de partijleden en van de 'members'. De eerste 'members' waren onder andere: Frans Van der Speeten, in de volksmond 'de ketten' (= de kleine) genoemd.

---

[1] Zie ook het artikel van Jozef Van der Speeten over deze fanfare in: Mededelingen Heemkring Okegem, 7de jaargang, 1982, p. 63-75.

Jan Baptist De Boitselier, beter gekend onder de namen 'Leijsken' of 'Jangsken Rubbens' (indertijd werd een druppel jenever 'een leijsken' genoemd. Jan Baptist dronk graag een druppel, vandaar de naam).
Theodoor Van Houtem, gekend als 'Doorn den bok' (hield een bok als fokbeest)[1].
Frans Van Holsbeek, gekend als Sooi Hollebeek.
Jozef Van Isterdael, gekend als 'Jefken den burgemeester'.

Om de kas van de muziekmaatschappij te vullen werden allerlei zaken op Amerikaanse wijze verkocht. Ik herinner mij nog dat trommelstokken en een pijp verkocht werden. Dat ging zo: er werd opgeroepen met één frank. Indien men twee frank riep moest men één frank bijleggen. Riep je daarop vier frank, dan moest je twee frank betalen. Zo ging dat bedrag naar omhoog. Wie het laatst riep kreeg de pijp of de trommelstokken. Over het algemeen werden de trommelstokken terug aan het muziek geschonken. Zo steunden alle leden de maatschappij.

De fanfare startte met 24 à 25 muzikanten. We

---

[1] Frans vertelde hierover: Op een zekere dinsdag kwamen Goleken (= Hippoliet De Boitselier), Pië Carreballe (= Petrus Asselman?) en Tist Kont (= Jan Baptist Asselman) met een stuk in hun 'meulen' (ze waren zat) van Ninove. Onder de baan zeiden ze :"We gaan eens bij Doorn den bok". Mijn vader had een bok, die er gesteld was vanwege het provinciebestuur. We kregen daarvoor een vergoeding. Ieder jaar werd die bok gekeurd om te controleren of hij nog in goede staat was en goed onderhouden werd. Zo is die naam gebleven. Tot zelfs tegen mijn schoonbroer zegden ze 'Chalen den bok' en tegen mij 'Frans van den bok'. Nu (in 1978) begint die naam stilaan te verdwijnen. Als ik hier zal weg zijn zal die naam niet meer vernoemd worden!

leerden marcheren op de bollebaan en in de boomgaard bij 'Brierens'.

Weer drie weken later trokken we naar een muziekfeest te Liedekerke. We kenden slechts één muziekstuk 'een pardeblee'[1]. Aalst was daar met een fanfare van 50 à 60 man, we waren er echt kinderen bij. Verder was de fanfare van Wambeek daar aanwezig. Op onze beurt speelden we op de kiosk ons enig gekend muziekstuk en oogsten er veel succes. We kregen er zelfs de eerste prijs! Die was ongetwijfeld aan Okegem gegeven om ons te steunen. Nadien bezochten we met een Liedekerkse begeleider, tezamen met de enkele muzikanten van Wambeek, de plaatselijke cafés van partijgenoten. De hele tijd bleven we ons enig gekend muziekstuk spelen! We noemden dat befaamd muziekstuk "Putifar". Ik kan het zelfs nog schuifelen. (Frans zong: Putifar, ..., geef ons petatten weer...).

Onze fanfare nam later nog deel aan muziektornooien te Aspelare en te Denderhoutem.

Uitstappen

Wanneer we op stap gingen kreeg elke muzikant in elk café een bonnetje om iets te drinken. De 'members' kregen dat niet. Ik mocht van vader nooit een bonnetje aanvaarden, hij dacht aan het profijt voor de kas van de fanfare en betaalde uit eigen zak voor mij een pint. Achter 't gat pakte ik soms toch nog een bonnetje aan. Ik kocht me daarmee dan een pakje sigaretten. Ik moest altijd oppassen dat vader dat niet zag. Hij mocht het niet weten want hij zou me zeker de kop hebben ingeslagen.

In verkiezingstijd ging het muziek veel op stap. In sommige cafés schonk iemand een vat bier. 's Avonds trok het muziek daar naartoe. Alleman

---

[1] Pardeblee komt van het Frans 'pas redoublé', dit is een versnelde pas.

mocht drinken, ge moest alleen uw glas maar uitsteken en ze goten het vol. Natuurlijk was dat iedere keer een 'zatpartij'. Wanneer er in de verkiezingsperiode repetitie was, en dat was toen op vrijdagavond en op zondag, werd soms door de bestuursleden van de fanfare een rondje aangeboden in een of ander café. Waren we bijvoorbeeld bij Staaf Priem, dan zei iemand: "Ik geef een rondje bij 'De Roose' of bij 'Brierens'." Hop, het muziek stapte dadelijk op naar het volgende café. Ge kunt wel denken dat er van repeteren niet veel in huis kwam!

Cecilia

Voor het ceciliafeest betaalden de muzikanten toen 12,5 frank, de members 25 frank. Het eten was altijd zeer goed: soep zoveel je wou, worteltjes met aardappelen en biefstuk. Je mocht steeds zoveel eten als je kon. 'Sooi van Loeben' (= Frans De Ryck) at ooit eens 13 biefstukken op. Een andere keer hielden Sooi, 'Fil van Modest de kees' (= Theofiel De Luyck) en 'Jef van Pië Moei' (= Jozef Debbaut) een wedstrijd om ter meest mostaard eten. Ze aten een hele bokaal met een lepel leeg!

Natuurlijk waren er ook altijd die te laat kwamen op het eetmaal. Het eten was al lang opgeschept als ze nog toekwamen. Dat waren kaarters zoals 'Wentje van Ammeliekes' (= Joannes Schoon), Pië De Roose, Leijsken (= Jan Baptist De Boitselier) en 'de ketten' (= Frans Van der Speeten). Petrus De Roose had altijd een spel kaarten op zak. Ze kwamen een eerste café binnen en begonnen te kaarten. De fanfare trok verder naar het volgende café: was het spel niet af, geen bezwaar, de kaarten werden in de zakken gestoken en men kaartte verder in het volgend café. Achteraf bleven ze dan toch nog voortkaarten en zo kwamen ze te laat voor het eten. Ze trokken zich dat niet aan.

Wanneer er eten over was mochten de muzikanten op maandagavond nog eens gaan eten. Sommige

'members' kwamen dan ook nog opdagen. Als er genoeg was kregen ze ook nog een 'talloor'.

Naijver tussen de muziekmaatschappijen van Okegem

Op onze beurt gaven we ook muziekfeesten. Ik weet nog dat te Okegem op onze feesten maatschappijen van Aspelare, Borchtlombeek, Denderhoutem, Iddergem, Pamel en Wambeek kwamen spelen. Het 'katholiek muziek' gaf ook elk jaar een muziekfeest. Toen we echter de verkiezingen wonnen plaatsten we onze kiosk op het dorpsplein aan de kapel. Dat zorgde voor moeilijkheden. Gewoonlijk stond daar "den theater" van de katholieken. Deze dachten eraan om dan maar hun kiosk op het Stationsplein te plaatsen. Daartegen maakte de stationschef bezwaar. Uiteindelijk werd hun muziekfeest gehouden op de boomgaard van Jan Van den Berghe.

Het muziek van degenen die de gemeente bestuurden ging ook eerst in de processie. De anderen liepen achteraan.

Soms gebeurde het dat beide muzieken tegelijkertijd op stap gingen in de gemeente. Wanneer ze elkander passeerden probeerden ze elkaar te overtroeven (malkanderen afspelen). Op zulke ogenblikken werd er ook wel eens geklopt met een instrument. In die tijd was dat hier 'wrieed'. We hebben hier veel gelachen en plezier gehad.

Er is maar één keer een proces ingespannen te Ninove. Dat was met "Modest uit 't sterreken" (= Modest Cobbaert). Hij woonde juist voor de overweg aan de Kattestraat. Modest speelde in het katholiek 'muziek' en had kwestie met "Fred van Maria Redant" (= Alfred Ghijsels). Fred had met zijn instrument geklopt! Van dat proces is echter niets in huis gekomen. Leijsken liep dat achterna en dat werd opzij geschoven. De zaak is nooit voorgekomen.

Zaal

Het lokaal bij 'Brierens' was werkelijk te

klein voor de feesten. Rond 1938 werd een zaal gebouwd op grond van Frans Van Holsbeek. Die zaal was zijn eigendom maar verscheidene mensen hadden er aandelen in: mijn vader Theodoor Van Houtem, Freeken dhaeseleer (= Frederik Van der Speeten), Jan Baptist De Boitselier, Frans Van der Speeten. Die zaal werd gebouwd met de steun van velen. De mensen noemen ze trouwens nu nog de 'Daensenzaal' alhoewel ze officieel zaal 'Rio' heet.

Ik heb tezamen met Mil, een jongen van Neigem, de elektriciteit geïnstalleerd in de zaal. Ik liet indertijd 200 frank staan als waarborg. Ik heb ze nooit opgevraagd.

Toneel[1]

De Daensistische fanfare van Iddergem viel op zeker ogenblik uiteen. Twee goede muzikanten van Iddergem kwamen van dan af bij ons spelen. Dat waren 'Victorken' en 'Baardje'. Daarna werden we naar Iddergem uitgenodigd wanneer er toneel was bij 'Wantjes' in de Hoogstraat. We speelden een muziekstuk en mochten dan vooraan in de zaal zitten. We kregen dus gratis toneel.

In Okegem richtten ze daarop ook een toneelvereniging op. De inkomsten dienden als steun voor de fanfare. Marie Van Houtem, Jef en Oscar Agneessens, Robert De Backer van Liedekerke, Catharina Van Snick, Alice en Ida Van Eeckhoudt, en nog anderen speelden toneel. Dat was kostelijk! De zaal was bij Leon Straetman op de Kattestraat. Het 'muziek' speelde ook de voorstelling open.

Op zekere keer zijn we door het verhoog getuimeld. De dirigent zei: "Eén, twee, drie...", en de muzikanten vielen door de vloer! De mensen

---

[1] Zie hiervoor het artikel van Jozef Van der Speeten over het toneelleven te Okegem in de 7de jaargang, 1982, p. 132-145.

hebben toen erg gelachen. De oorzaak was aangevulde grond waarop schragen geplaatst waren. Het geheel was niet voorzien op een dergelijk gewicht.

Acht dagen later ging de voorstelling dan toch door. Men had de stoelen en banken omgedraaid naar de straatkant toe. Nestje (= Ernest Wittenberg) van Denderleeuw kwam regisseren.

Teloorgang

Vanaf 1935 is de fanfare beginnen achteruit gaan. Ik was er ook niet meer bij. Ik was getrouwd, had kinderen, moest 's avonds lang werken, kortom, geen tijd meer. Ik kon de repetities niet meer bijwonen. Ik heb mijn eigen instrument, een bugel, aan de fanfare gegeven.

Er waren ook spanningen in de partij. Gust De Boitselier en Gustaaf Straetman wilden de partij veranderen en er flaminganten van maken. Als vlag moest de Vlaamse Leeuw komen en dat ging niet meer.

Dan zijn August Van der Weeën en Gustaaf Nuyts opgekomen met een socialistische lijst. De socialisten behaalden geen zetel maar daardoor verloren de Daensisten de verkiezingen. De stemmen die de socialisten haalden kwamen zeker niet van de 'katholieken' maar van de vroegere Daensisten.

3. Verkiezingen[5]

De eerste verkiezing na de eerste wereldoorlog voor de gemeenteraad van Okegem gebeurde in 1921. De mandenmaker Constant Van den Spiegel stond

---

[5] Voor een volledig overzicht van de verkiezingen, kandidaten, uitslagen, e.a., zie de studie van Jozef Van der Speeten: Overzicht van de gemeenteraadsverkiezingen van 1792 tot 1970 en van oktober 1976 als deelgemeente van Groot-Ninove. Annalen heemkring Okegem, 1976.

op de Daensistische lijst. Ik herinner me nog dat, op de zondagmorgen van de verkiezingen, op de poort van Ivo Staels een groot papier hing. De tekst was opgesteld door Achiel Van den Spiegel. Onder de tekening van een boot stonden volgende zinnen:

Vos, laat me los
De boot gaat zinken
Anders gaan we allemaal verdrinken.[6]

In 1921 wonnen we de verkiezingen. Jan Baptist De Boitselier werd voorgedragen als burgemeester. Ik heb echter horen zeggen dat hij geen burgemeester kon worden omdat hij ooit eens 'bak' had gedaan. Dat gebeurde vóór mijn tijd. Er was eens een artikel in een gazetje verschenen en hij had de verantwoordelijkheid op zich genomen.

De mensen hadden ontzag voor 'Leijsken'. Iedereen mocht op hem beroep doen, hij hielp iedereen. Het was een brave mens. Als hij kon helpen deed hij het. Hij heeft nog café gehouden aan de kerk, in het huis waar later de dochters van de koster woonden. Hij kocht dan het huis op het dorp, nu eigendom van Gilbert Baeyens. Daar hield hij opnieuw een café open.

In 1926 waren er terug gemeenteraadsverkiezingen. In verkiezingstijd liepen alle vrouwen en dochters van Daensisten met een groen kleed of een groene rok. Velen droegen een groene strik in het haar. De kleur van de Daensisten was groen. Toen zongen ze het lied: "Waarom hebben wij een groene strik vandoen, vandoen?"

Drukwerk werd toen bij verkiezingen niet uitgedeeld of uitgestrooid. Wel plakten ze nummers op palen. Stoeten werden er niet gemaakt. Uiterst

---

[6] Het gaat hier over Gustaaf De Vos, kandidaat op de katholieke lijst. Gustaaf De Vos was lid van het hulpcomiteit tijdens Wereldoorlog I.

zelden werd in een of andere café een meeting gegeven.

Madam uit het fabriek van Okegem (J. Van der Kelen-De Schepper) stond toen als eerste op de lijst van de Daensisten.

Omdat 'madam' Daensistisch was verliet "den bok van Teijtens" (= Gustaaf Helpers) het katholiek muziek en vervoegde onze fanfare. Hij speelde trombone en was een zeer goed muzikant.

We verloren de verkiezingen! Na deze nederlaag werden sommige mensen ervan beticht van niet voor 'madam' gestemd te hebben. "Tonen, den beenhouwer" (= Alfons De Smedt) werkte in de fabriek. Hij reed er met de vrachtwagen, een Ford. Dat was trouwens de eerste auto in Okegem. 'Tonen' kreeg ook de naam van niet voor 'madam' gestemd te hebben. Hij is toen met zijn beenhouwerij begonnen. Of hij zijn werk liet staan of buitengesmeten werd weet ik niet. In ieder geval heeft hij zich rijk gemaakt met zijn beenhouwerij. In die tijd zou een Daensist niet naar de winkel of een café van een katholiek zijn gegaan. En omgekeerd was evenzeer waar. De Daensen stapten niet bij Bernard Van Vaerenbergh, Romain Couck of "Pië van Kobbekens" (= Petrus Grijseels) binnen.

Onze cafés op het dorp waren onder andere: "Jef van Lemmens" (= Jozef Van der Speeten)[7], bij "Liza Spoins" (= Vernaillen)[8], bij "Fons Avoux" (=

---

[7] Jef maakte ook kloefen.

[8] Felix Vernaillen werkte in de koolmijn. Op zeker ogenblik bleef hij thuis en begon schoenen te maken en te repareren. Alle mijnwerkers van Pamel en omgeving lieten daar hun schoenen herstellen. Felix heeft zo zijn 'kest' thuis verdiend. Zijn zoon Frans is coureur geweest.

Alfons Van Eeckhout)[1] en zijn zuster Tavie, achter de kapel.

Alhoewel, mijn vader Theodoor ging wel bij Romain Couck op café. Mijn vader discussieerde graag met Romain. Romain gaf trouwens iedereen altijd gelijk. Romain Couck werd "de floeren" genoemd omdat hij steeds een fluwelen vest, ondervest en broek aan had. Romain Couck stond na de oorlog op de lijst van de Daensisten. Feitelijk waren dat toen geen Daensisten meer maar de C.V.P. Hij is nog burgemeester geweest en is gestorven als burgemeester.

Toen 'madam' op de lijst stond werd op haar een liedje gemaakt door "de kik" (= Jozef Nuyts). Dat ging zo:

Madam uit 't fabriek die geeft heur op
en zij heeft het goed in hare kop
dat zij zou burgemeester zijn
dat ware fijn zo een vrouw vol venijn.
Haar hovaardij en hare heerschappij
haar dwingelandij en haar hoveerdigheid.
Zij neemt het werkvolk allen tot hunnen loon
Gedenk de boeren en hun landen
hoe ze alles heeft verpand
en de werkman heuren loon
en dat is niet al te schoon
dat is zeker en dat is waar
en de boeten die zijn groot
't is de werkman zijnen dood...

Rechtover de gemeenteschool woonde "Ward Tobie". Dat was een oude jonkman. De Daensisten kwamen daar bijeen toen de stemmen geteld werden bij de verkiezingen. Men kon er dan bier krijgen. Met de Daensistische stemmentellers was afgesproken

---

[1] Alfons was jonkman en hield een boerderijtje van een koe of twee.

dat bij het begin van de telling een tabakszak op de vensterbank zou gezet worden. Bij winst van de Daensisten zou de zak weggenomen worden. De tabakszak bleef echter staan en de spanning steeg enorm bij de aanwezigen. "Klaksken" (= Gregorius Van de Perre), jonkman en knecht op het Hof ter Schoor, maakte zich daarover lastig. Plots greep hij zij kloef en sloeg de tabakszak met ruit en al naar beneden. Lieken Van Holsbeek vrouw van "Stepken" (= Theofiel Steppe) was ook erg opgewonden. Zij herhaalde steeds: "Verdomme, ja, we hebben eraf! Dat zou ik nog eens willen beleven! Verdomme.."

Vechtpartijen gedurende de verkiezingstijd zijn er praktisch niet geweest. Kwade gevechten zeker niet. Ruzie en ambras waren er wel. Vooral als er iemand van partij veranderde waren de gemoederen opgehitst. Daar kwam altijd veel ruzie van.

***

HOOFDCIJNSPLICHTIGEN VAN OKEGEM (1295-ca.1330).

door Herman Van Isterdael

1. Inleiding.

Het is algemeen bekend dat hoe verder men in de tijd terugkeert hoe zeldzamer het geschreven woord voorkomt. Het oudste origineel archiefstuk in België dateert van 819 en is afkomstig van de voormalige St.-Baafsabdij te Gent. Het wordt bewaard in het Rijksarchief te Gent.
Dank zij de activiteit van monniken die stukken steeds kopieerden (vandaar de naam kopiisten) of afschreven zijn ook nog afschriften van oudere teksten bewaard gebleven. De oudste stukken uit de middeleeuwen zijn meestal afkomstig van geestelijke instellingen. Abdijen bewaarden hun oorkonden immers met zeer grote zorg. Via deze charters raakten veel namen bekend van kerkelijke en wereld-

lijke hoogwaardigheidsbeklеders die als getuigen in deze stukken opgesomd werden. Namen van gewone mensen komen uiterst zelden in de deze bronnen voor. Daar zijn meerdere redenen voor waarop we hier niet kunnen ingaan maar signaleren we bijvoorbeeld de hoge prijs van perkament, het beheersen van het schrift, de mondelinge traditie die een schriftelijk bewijs overbodig maakte.
Een naamlijst met inwoners van Okegem (niet alle inwoners!) daterend van het jaar 1295 is dus iets uitzonderlijks.

2. De hoofdcijnsplichtigen[1].

Eén van de weldaden van de Franse revolutie is het bij wet afkondigen van de vrijheid en gelijkheid van alle mensen. Wat voor ons thans vanzelfsprekend lijkt is een verworvenheid van de laatste 200 jaar! De naamlijst die hierna volgt heeft alles met "vrijheid" te maken. In de middeleeuwen had men sociaal gezien, ruw geschetst, twee standen namelijk vrijen en onvrijen. Deze status was erfelijk. Nochtans was overgang van de ene stand naar de andere mogelijk. Bij het huwelijk van een vrij man met een onvrije vrouw werden de kinderen onvrij. Een lijfeigene kon door zijn heer vrijgelaten worden. De lijfeigene werd oorspronkelijk verhandeld als koopwaar.
Het juridisch statuut van de vrije personen werd echter ook bedreigd. In de 12de en 13de eeuw waren sommige machtige heren er op uit om vrije lieden

---

[1] Voor een lijst met wetenschappelijke werken over dit onderwerp zie: Godding, Ph., Le droit privé dans les Pays Bas méridionaux du 12e au 18e siècle, Brussel, Académie royale de Belgique, mémoires de la classe des lettres, tome XIV, fascicule 1, 1987, p. 50.

tot hun lijfeigene te maken[2]. Met het oog op dit gevaar verkozen vele vrije lieden zich onder de bescherming van een kerk of abdij te plaatsen. Ze verloren hun volle vrijheid en werden een soort halfvrijen. Men noemde ze vrijgewijden.
Een tweede manier waarop men vrijgewijde kon worden was de schenking van lijfeigenen door een heer aan een kerkelijke instelling. Een voorbeeld hiervan is de schenking door Aelidis, vrouw van Boelare. In 1238 schonk ze al haar lijfeigenen en de vreemdelingen die woonden te Over- en Nederboelare aan de St.-Adriaansabdij te Geraardsbergen[3]. Ze werden vrijgewijden.
Voor deze lijfeigenen waren er onmiskenbaar voordelen aan verbonden. In ruil voor de geboden bescherming betaalden de vrijgewijden aan de kerkelijke instellingen een hoofdcijns (= belasting per hoofd) van 2 denier per jaar. Ze betaalden tevens 6 deniers bij het huwelijk van een kind. De erfgenamen betaalden 12 deniers bij een overlijden. Kinderen van een vrijgewijde vrouw waren tevens vrijgewijden. De status vererfde via de vrouw, de stand van de vader was van geen tel. De macht en invloed van de kerk groeide gestaag. In de 13de eeuw werden edelen die de rechten van de kerk schonden gestraft. Tegenover de 12de eeuw is er een grote evolutie merkbaar. Toen kon bijvoorbeeld nog Gerard van Grimbergen, heer van Ninove, ongestraft de abdij van Ninove beroven. De bescherming die de kerken en abdijen boden was dus erg effectief en reëel. Ze strekte zich ook uit over de vrijgewijden. De hoofdcijnsplicht werd afgeschaft bij de Franse revolutie.

---

[2] Warlop, E., De Vlaamse adel voor 1300, Familia et Patria, 1968, p. 309.

[3] Warlop, E., p. 311.

Abdijen die hoofdcijnsplichtigen bezaten hadden hieruit een vaste bron van inkomsten. De bezitters ervan maakten geregeld lijsten op van de namen van hun cijnsplichtigen en vulden ze nauwkeurig aan met de nieuwe geboorten en huwelijken[4]. Omdat de cijnsverplichting uitsluitend langs vrouwelijke lijn overerfde werden de namen van de kinderen opgetekend na de naam van de moeder.

3. De naamlijsten.

In het archief van de St.-Baafsabdij[5] zijn een aantal registers met namen van hoofdcijnsplichtigen bewaard gebleven:
a. nr. R 30d. Lijst van hoofdcijnsplichtigen en prebendarii, en lijst van goederen van de Fermerie en Aalmoezenie, ca. 1223.
b. nr. R31d. Lijst van hoofcijnsplichtigen, 1295, bijgewerkt tijdens de volgende generatie.
c. nrs. K2306 en R41. Registers van hoofdcijnsplichtigen, midden 14de eeuw.
d. nr. R41 bis. Register van hoofdcijnsplichtigen, 1462 en 1475.

Voor Okegem zijn slechts (b) en (c) bruikbaar. De lijst in (a) beslaat een tweetal bladzijden en deze zijn niet geografisch gegroepeerd. (d) bevat enkel namen van hoofdcijnsplichtigen uit het Waasland.

De namen van hoofdcijnsplichtigen uit het

---

[4] Maris, A., De hoofdcijnsboeken van het Land van Waas, Vlaamse stam, 3, 1967, p. 233.

[5] Rijksarchief Gent, archief van het bisdom.

Waasland zijn trouwens reeds uitgegeven[1]. In (c) staat slechts de naam van één inwoner van Okegem namelijk Wouter Medeganc (= Meganck).

Het document (b) bevat heel wat namen van inwoners van Okegem. Het stuk geeft sommige familienamen. Voor de navolgende lijst hebben we de oudste tekst in gewoon lettertype gezet, de toevoegingen van omstreeks 1330 zijn in *cursief* weergegeven.

Yme de alta domo: haar kinderen - Johannes
- Willem
- Verghina, deze
haar kinderen: - *Kathelijne*
- *Egidius*
Agnesa: haar kinderen - *Egidius*
- *Margareta*
- *Willem Gapere*
- *Johannes*
- *Walterus*
Ermengardis dicta Bliecs, *haar dochter Elisabeth*
Maria de beke
Margareta, haar zuster *gehuwd met Richard Backers*
hun kinderen: - *Daniël*
- *Johannes*
- *Elisabeth*
Martinus, haar broer
Heilewidis, haar zuster, met een zoon Egidius
Beatrix Boene
Elisabeth de hechoute, met haar zoon Egidius
Heile gehuwd met Cornelis Temmermans van wie
- *Richildis*
Margareta gehuwd met Richard Polwels
Johannes Corbel de Denrehoutem

---

[1] Annalen van de oudheidkundige kring van het land van Waas 1955, 1957 en 1963 door E.H. A. Van Geertsom.

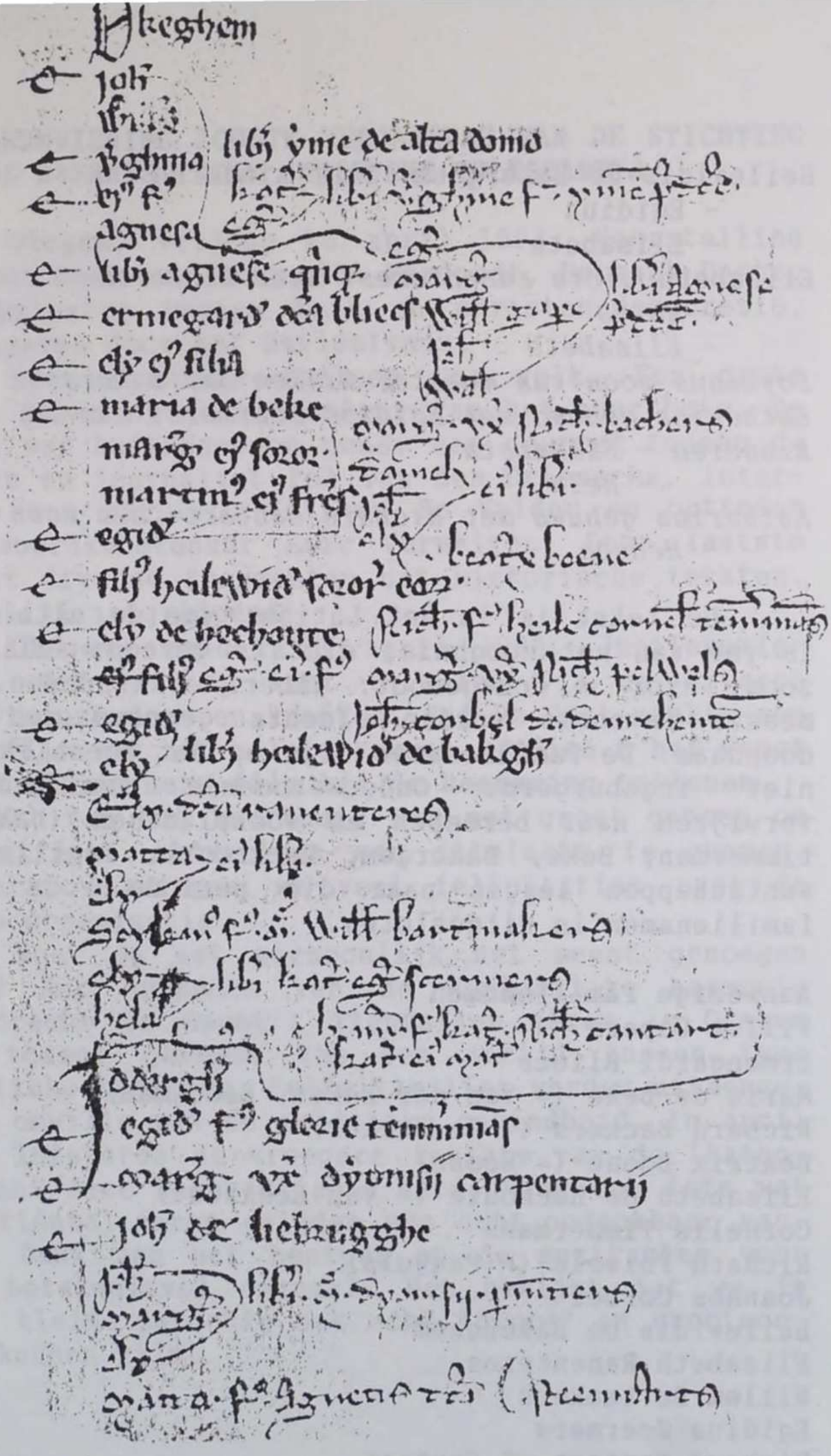

Illustratie: Weergave van de namen zoals ze in het register van 1295 opgetekend werden (Okegem en Iddergem)

Heilewidis de Bakerghem: haar kinderen
- Egidius
- Elisabeth

Elisabeth *dicta ranenteres: haar kinderen*
- *Matta*
- *Elisabeth*

Soykinus zoon van meester Willem Bartmakers

Katharina gehuwd met Egidius Scermers: hun kinderen - Elisabeth
- *Hela*

Katharina gehuwd met Richard Cantart: hun zoon
- *Hennen*

De tekst is in het Latijn: yme de alta domo is yme van het hooghuis; dicta = gezegd; filius = zoon; uxor = echtgenoot; liberi = kinderen. De meeste inwoners worden slechts genoemd met hun doopnaam. De familienamen zijn op dat ogenblik nog niet ingeburgerd. Ondervernoemde familienamen verwijzen naar beroepen en woonplaatsen (bakker, timmerman; Beke, Bakergem, Eeckhout). Familieverwantschappen leggen naar die periode voor deze familienamen is uitgesloten.

Aanwezige familienamen
Willem Gapere
Ermengardi Bliecs
Maria de beke (= Van der Beken, Beeckman)
Richard Backers (= De Backer)
Beatrix Boene (= Boone)
Elisabeth de Hechoute (= Van Eeckhout)
Cornelis Timmermans
Richard Polwels (= Pauwels)
Joannes Corbel
Heilewidis De Bakerghem
Elisabeth Ranenteres
Willem Bartmakers
Egidius Scermers
Richard Cantart of Cautart.

JUBILEUMVIERING 100STE VERJAARDAG VAN DE STICHTING VAN DE DAENSISTISCHE CHRISTENE VOLKSPARTIJ

Okegem, vrijdag 16 april 1993. Voorstelling van het boek van Frans-Jos Verdoodt, De zaak Daens. Een priester tussen Kerk en christen-democratie, uitgegeven door het Davidsfonds.

Een ongeziene toeloop van volk. Een grote massa stond op de binnenkoer van het buurthuis. De avond was buitengewoon goed: een gesprek tussen de auteur en journalist Pol Van den Driessche, intermezzo van harpiste Katleen De Vylder en optreden van woordkunstenaar Eric Vermeiren. Deze laatste bracht diverse fragmenten uit historische teksten. Werkelijk aangrijpend!

Okegem, zondag 18 april 1993. Jubileumviering. Het verloop kent U allen via de diverse televisiezenders en kranten. Raf De Smet maakte een videofilm van het hele gebeuren. **Indien U het wenst kan U altijd deze film bij de heemkring ontlenen.** De zaal van het buurthuis was net groot genoeg om de talrijke aanwezigen een zitplaats te gunnen. Achteraf ontvingen we veel felicitaties over de goede organisatie.

Weet je wat persoonlijk het meest genoegen deed? Het optreden van de koninklijke harmonie 'Eendracht is macht'! Tientallen jaren is Okegem het toneel geweest van een strijd tussen twee politieke families. Zelfs families werden uiteengerukt omwille van de politieke gezindheid. In april 1993 luisterde de vroegere fanfare van de 'katholieken' deze Daensistische herdenking op. Iets wat een tiental jaren geleden nog echt ondenkbaar was.

Dank aan het bestuur en de muzikanten voor dit betekenisvol signaal. Het bewijst dat we in onze kleine parochie ook echt 'groot' en grootmoedig kunnen zijn.

WERELDRECORDHOUDER FRIETEN BAKKEN AFKOMSTIG VAN OKEGEM

Rudy Vanderpoorten, zoon van Leon, startte op 12 april 1993 zijn poging om het wereldrecord frieten bakken te breken. Op zaterdag, na niet minder dan 122 uren, stond het record op zijn naam.

Rudy, van Okegemse afkomst, runt de frituur "Gemeenteplein" te Liedekerke. Hij woont te Liedekerke sinds zijn huwelijk. Zijn prestatie haalde verscheidene kranten en hij zelfs te gast in het VTM-programma "Zondag-Josdag". Het gemeentebestuur van Liedekerke promoveerde Rudy meteen tot ereburger. Speciaal vermeldenswaard is het feit dat Rudy de opbrengst van deze uithoudingsmarathon bestemde voor het bezigheidstehuis voor gehandicapten "de Valier" te Liedekerke. De centen zijn er broodnodig voor de nieuwbouw. De totale opbrengst bedroeg 602.135 frank!

Hartelijk proficiat voor Rudy en zijn familie, die hem trouwens op alle mogelijke manieren steunde.

***

STATION OKEGEM

Op zondag 23 mei 1993 ging definitief het loket dicht van het station te Okegem. Treinreizigers kunnen nog wel opstappen maar geen kaartje meer kopen.

In de 258 belangrijkste stations van België krijgt de reiziger binnenkort zijn kaartje of abonnement via een machine automatisch toegeschoven. Voor 63 andere stations was die automatisering, volgens de directie van de spoorwegen, te duur en dus niet verantwoord. Zo sneuvelde ook Okegem. Kaartjes en abonnementen kan men in Ninove, Denderleeuw en Liedekerke aanschaffen. Wie vooraf

geen kaartje kon kopen kan dit nog op de trein. Men moet dan wel de kaartjesknipper verwittigen.

***

HERABONNERING

Het ledenaantal van de heemkundige kring groeit jaarlijks. Het is zeer hartverwarmend vast te stellen hoeveel leden hun bijdrage fors verhoogden als steun voor de vereniging. Dank!

***

OPEN MONUMENTENDAG 1993 OP 11 EN 12 SEPTEMBER

Dit jaar staat de open monumentendag in het teken van het licht. Het programma ligt reeds vast en is zoals de vorige jaren meer dan de moeite waard. Het dorp in de kijker is ditmaal Denderwindeke.

Zaterdag 11 september: te Ninove een geleide avondwandeling langs verlichte monumenten met aandacht voor een aantal glasramen langs het parcours. De wandelingen starten aan het Oud-Stadhuis, Uodstrijdersplein.

Zondag 12 september: Tentoonstelling te Ninove en openstelling van de abdijkerk en archeologische site op het Kerkplein. Gidsen staan ter beschikking.

Denderwindeke: wandelroute langs de "wegom" en openstelling van de parochiekerk St.-Petrus, de molen "Ter zeven wegen" en de voormalige kasteelhoeve. Er is tevens een rondleiding, met geschiedkundige toelichting, voorzien langs de eerste vestigingskern van Denderwindeke.

Wie reeds deelnam aan deze open monumentendagen behoeft geen aansporing. Voor al de anderen: het is werkelijk de moeite waard!

INHOUD

Gesprek met een daensist: Frans Van Houtem ... 25
door Herman Van Isterdael

Hoofdcijnsplichtigen van Okegem (1295-ca.1330) . 36
door Herman Van Isterdael

Jubileumviering 100ste verjaardag van de stichting van de Daensistische Christene Volkspartij ... 43

Wereldrecordhouder frieten bakken afkomstig van Okegem 44

Station Okegem 44

Herabonnering ..... kaft

Open monumentendag 1993 op 11 en 12 september kaft